

Mızrak Boyu:

"Boğaziçi Mehtapları"

Tarih, dününden yarına akan bir ırmaktır. Tarihçi ise bugünden güne doğru anlama merakını dolaştıran bir gezginciye benzer. Geçmişten geleceğe yuvarlanan sili kavriyabilmek için çok defa akıntıya karşı yürümek gerekli gibi görünüyor. Fakat bu güzel kafa sporunun zevkini kim bilmez? Aydın bir Türkün karıştırması pek yerinde sayılacak "Geçmiş" tomarlarından en zengin bir tanesini eski İstanbulun tarihinde görüyoruz. İşte bazı isimler: Teofilos, Konstantin Porfirojenet, Akominas, Dücas, Kodinüs, Dükanj, Grelot, Hammer vs. Aralarında eski Bizans kayserleri, müverrihleri ve meşhur seyyahlarla inceleyiciler bulunan bu pek eksik listeye bizim anlı sanlı Osmanlı müverrihlerini de katalım. O vakit hiç silinmiyen bir takım yabancı ve yerli isimlerle beraber başka fiziynomiler hatırıma gelir: Jil, Lamartin, Gotie, Loti falan gibi... Lâkin bunların zihnimizdeki gölgeleri ısıklanınca sevgimizin önünde yeni simalar beliriyor: Celâl Esat Arseven, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, merhum Mehmet Ziya kabilinden. Adını andığım şu son arkadaşlar yalnız çalışkan ömürlerinin büyük bir parçasını İstanbulla vermekle kalmadılar. Himmetleri daha geniştir. Onların eliyle dir ki yeni ve ileri Türklük eski ve türk İstanbulla kavuştu. Çünkü bu sanat, tarih ve ilim adamları, bizim delgin unutkanlığımızı uyandırdılar. Geçmişten bize öyle sahifeler gösterdiler ki geleceğin düşünce albumunda en güzel bir hatıra koleksiyonu var edecek... Şu küçük önsözleri tap taze bir eseri anmak için yazdım. Abdülhak Şinasi Hisar'ın "Boğaziçi Mehtapları" ndan bahsetmek istiyorum.

"Fahim Bey ve Biz" le türk romanına pek seçkin bir armağanda bulunan Abdülhak Şinasi Hisar, dilimize ikinci hediyesini sunmakta gecikmedi. Arkadaşımız bu her şeyi güzel kitabı ile yukarda bazılarını andığım "İstanbulcular" kitabesine kendi sayın adını da katmış bulunuyor. Hem onun kalemini,

hem basın piyasamızı kutlarım. Bilirsiniz, bayrağımızın kızıl fecri üzerine adeta yalın bir kılıç kavsi çizen hilâl, ayın ondördünde göklerimizizin göğsüne takılı bir istiklâl madalyasına döner. İstanbulda ise o ihtiyar ve cansız Peyk büsbütün gençleşiyor ve ilâheleşiyor. Mehtap saltanatı gök yüzünde kurulur kurulmaz Boğaziçi ve Marmara gerçek bir rüya bürümcüğüne bürünmez mi? Denizlerin üstüne geceler hakanının fermenlerini ışık telleriyle işlenmiş buluruz. Kuytu gölgeliklerde sema kraliçesinin esrarlı destanları fısıldanır. Yahya Kemalimize o "ilâhî" diye bileceğimiz değer biçilmez şiirlerden bir nicesini söyleten İstanbul mehtapları değil midir?.

"Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürükledik sularda!"

"Hülya tepeler, hayal ağaçlar
Durgun suda dinlenen yamaçlar..."

Bilgiçlik satıyor görünmekten korkmasam Bizans tarihinden bile aya dair bazı sahifeler açardım. Ancak masalımsı bir rivayeti hatırlarınızda diriltmek istesem beni hoş göreceğinizi sanıyorum. Bilirsiniz ya, Makedonyalı Filip, İstanbul üzerine bir gece baskını hazırlamış. Fırtınalı bir havada yapılan bu saldırısı ise Bizanslılara ancak bir bulutlar arasından sıyrılan ay, cömert ışıkları ile haber vermiş. Bizanslılar davranmışlar ve gafil avlanmaktan kurtulmuşlar... Tarihçiler Hekad mabudesine heykel yapılması ve Bizans paralarına hilâl remzi konulması işte buradan geliyor demektedir. Bütün bu noktalar üzerinde duruşumun tek sebebi "İstanbul" mefhumunda ayın totemini belirtmek içindir. Söyle bir iddia yersiz sayılamaz: İstanbulu tam anlamak isteyen birisi bu toprağın mehtap macerasını mutlaka öğrenmelidir. O şehirde iki ebedî artist tanırız. Ufukların muşambasına harikali renkler boyayan güneş, tabiatın gündüzlerimize bastığı altın bir mühürse, ayın da, yaradanın göklerimize koyduğu en "rahmanî" imza olduğuna şüphe edilebilir mi?

Abdülhak Şinasi Hisar'ın kitabı, İstanbulun pek değerli bir mehtap tarihçesidir. Biz bugün o sayede hayalimizi kamaştıracak ruh ve şiir peyzajları ile karşı karşıya geliyoruz. Çocuklarımız da yarın, göçüp gitmiş yaşlı cedlerin İstanbul mehtabındaki duygunluklarını sezecekler ve belki o duyguda kendi gönüllerini ilhamlandırarak taraflar bulacaklardır. Arkadaşımızın temiz ve nefis kitabı, zaman geçtikçe değerini arttıracaktır inanındayım. Teofil Gotie'nin "İstanbul" ismindeki cildini düşünelim: bu eser yazıldığı vakit, edebî kıymeti ile bir mücevherdi. Gün geçtikçe edebiyat modası ona yer değiştirtti. Kitap, bayatlamış bir edebî değerden tazeliği daima artan bir tarihî kıymete doğru yürümektedir. Abdülhak Şinasi Hisar'ın çıkardığı ciltte ise bu iki unsur daima kol kola yol alacaktır düşüncesindeyim. Müellif uslubunda hiç aceleci bir yenilik göstermek gayretinde değil. Eseri o, anlatmak istediği şeyleri sadece bize bildirmek için yazmış gibi görünüyor. Lâkin nasıl, bahsettiği mehtap, iptida bir ışıken yavaş yavaş bir büyü haline geliyorsa, arkadaşımızın uslubu da öylece sihirli bir vasıf kazanıyor. Yani artist müellif doğrudan doğruya sanat eseri yapmıyarak sanatkâr olmakta, ve uslubu sulara, kumsallara parıltı gamzeleri atarak harikalar yaratan mehtap gibi, istemiye istemiye şiir olmaktadır. Pek güzel!... Evet pek güzel ve pek vakar içinde yumuşak bir hoşluk!.. Dil yeniliklerinin hepsini bilen Abdülhak Şinasi Hisar "Boğaziçi Mehtapları"nda iki unsuru devamlı bir dikkat altında bulundurmıştır: sadelik ve itidal... Kendisi, seçtiği anlatış kıyafetinde her türlü ölçsüzlüklerden kaçınan bir İstanbul kibarı gibi tatlı ve centilmen buluyoruz. Bilgin yazıcı, zekâlarımızı güya bir "üç çifte" ye bindirerek sevk, sanat ve tarih içinde mehtap sefasına çıkarmıştır. Aziz cetlerimizle beraber, biz de bir haz ve hatıra rûyasının boğazında akarak körfezinde dinleniyoruz ve akıntılarında name, su, musiki şıpırtıları duyuyoruz. Hatta en sessiz ruh fısıltılarını bile!

Abdülhak Şinasi Hisar'ı tekrar tebrik ederim. Bu kadar külfetsizlik içinde orijinal eser pek sayılıdır. Arkadasımızı giriştiği çetin işte yüzde yüz başarıya ermiş görmekle yalnız seviniyor değiliz, kendimizi övüyoruz da!

Fazıl Ahmet Aykaç

